

A Debreceni Egyetemeken doktorált gyógyszerészek

VARGA PÁL

(Érkezett: 1974. I. 8.)

A Debreceni Református Kollégiumban több évszázadra visszatekintő múltja volt már a felsőfokú oktatásnak, amikor — helyszűke miatt nem részletezhető összefogásból — 1912-ben a XXXVI. törvénycikk intézkedett a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem felállításáról.

A Kollégiumban működő iskola annak ellenére, hogy már 1588-ban a wittenbergi egyetem törvényeit fogadta el és évszázadokon keresztül sok, nemcsak hazánkban, de külföldön is elismert professzor oktatott benne, sajnos nem emelkedett egyetemi rangra. Így doktori fokozat megszerzése itt nem volt lehetséges [1, 2].

A fent idézett törvény alapján az Egyetem 1914—15. tanévben kezdte meg részleges működését, s ezzel a ténnyel Debrecenben is lehetőség nyílt a doktori fokozat megszerzésére. Minthogy az Egyetemen gyógyszerészképzés nem volt az érettségivel rendelkező, okleveles gyógyszerészek négy egyetemi félévből az egyes karok által a végbizonyítvány megszerzéséhez előírt tanulmányi időbe részleges vagy teljes beszámításnak volt lehetősége, illetőleg a végbizonyítvány megszerzése után az egyes karok szabályzata szerint a doktorátus megszerzésének.

Az Egyetemen a természettudományi tanszékek létesítése csak az 1924—25. tanévben kezdődött meg, de akkor is a bölcsészeti kar keretében.

Az önálló természettudományi kar csak 1949—50. tanévtől kezdette meg működését.

Ezek megemlítését azért tartottam szükségesnek, mert a gyógyszerészekhez, képzettségüknél fogva, a természettudományok egyes ágai állanak közel. Azért is lényeges ez, mert ha a gyógyszerészi oklevél birtokosa a természettudomány olyan területéről (pl. kémia, növénytan) választotta doktori értekezésének tárgyát — ehhez kapcsolódva az előírt szigorlatának főtárgyát —, mely egyetemi gyógyszerészszerológiai tárgya volt, a négy egyetemi félévet teljes egészében beszámíthatták a végbizonyítványhoz előírt nyolc félévbe.

Természetesen a bölcsészeti karon a végbizonyítvány megszerzése után a doktori fokozat elnyerésének előfeltétele volt egy önálló értekezés elkészítése a választott főtárgyból, s ennek elfogadása után a fő tárgyból és két mellék-tárgyból eredményes szigorlat letétele.

Az 1951-ben önállósított Debreceni Orvostudományi Egyetemen az 1962-ben életbe lépett új doktori szabályzat alapján egy újabb lehetőség nyílt, mivel az orvostudomány határterületeihez tartozó tudományágban dolgozók orvosi biológiai doktori címet is szerezhettek [3, 4].

Az elmondottak után azt vizsgáltam, hogy az eltelt hat évtized alatt a gyógyszerészi oklevéllel rendelkezők éltek-e ezen adott lehetőségekkel vagy sem. Ez a munka azért volt igen nehézkes, mert nem volt elegendő a törzskönyveket [5, 6], az értekezések bibliográfiáját [7] s ez alapján az értekezéseket átnézni, a szigorlati jegyzőkönyveket [8] gondosan átvizsgálni, hanem több esetben személyes nyomozást is kellett folytatni. Így sajnos, a leggondosabb kutatás mellett is lehetséges, hogy az összeállítás nem teljes. Kérem olvasóimat, ha valakiről tudnak, aki a tárgyalt időszakban valamelyik debreceni egyetemen szerzett doktori fokozatot s nem szerepel az *I. táblázatban*, annak nevét szíveskedjenek velem közölni, lehetőleg a fokozat megszerzésének időpontjával együtt.

Összeállítás a Debrecenben doktorált gyógyszerészekről

I. táblázat

Sorszám	Név	Gyógyszerészi oklevele megszerzésének éve	Doktorrá avatásának tanéve	Milyen doktor?
1.	Dr. Siegler János	1913	1926—27	med.
2.	Csőváry Kálmán	1920	1928—29	med.
3.	Ifj. Mihalovits Jenő	1922	1932—33	phil.
4.	Farkas Pál	1931	1933—34	phil.
5.	Lajbek Jenő	1920	1933—34	phil.
6.	Mecs-Balogh Ferenc	1922	1938—39	phil.
7.	Varga István Pál	1935	1938—39	phil.
8.	U. Szabó Mihály	1934	1939—40	phil.
9.	Novák László	1933	1941—42	phil.
10.	Dr. Somogyi László		1943—44	med.
11.	Aranyi Sándor	1934	1946—47	med.
12.	Czolner Ferenc	1940	1962—63	biol. med.
13.	Herezegh Ferenc	1956	1973—74	biol. med.

A teljességhez hozzátartozik, hogy a felsoroltakon kívül *Faller Károly* scienc. juris et pol.; *Kondor István* és *Németh Tibor* scienc. pol. doktori címét szintén a Debreceni Tudományegyetemen szerezte meg.

Lezárva: 1973. december 31-én.

A 10. szám alatt szereplő *Dr. Somogyi* gyógyszerészi oklevelét a prágai egyetemen szerezte; ideje nem volt megállapítható.

Horváth [9] úttörő munkájában a felsorolt 507 név között még csak két gyógyszerésznél tünteti fel, hogy Debrecenben szerezte doktori fokozatát, noha az összeállításban szerepel *Siegler János* neve is, aki gyógyszerészi doktorátust szerzett Budapesten, orvosdoktori oklevelet Debrecenben, majd ugyanitt az orvostudományi karon magántanári képesítést nyert.

Azon gyógyszerészek adatait tehát, akik a debreceni egyetemeken doktoráltak, az *I. táblázatban* adom meg. A 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 12. és 13. számmal szereplő gyógyszerészek által a bölcész (tulajdonképpen természettudományi), valamint az orvosi biológiai doktorátus megszerzéséhez készített értekezések címét, a főtárgy megnevezését, az intézetet (ahol az értekezés megírásához szükséges kísérletek és vizsgálatok történtek), valamint a vezető professzor nevét a *II. táblázatban* adom meg.

Az *I. táblázatot* áttanulmányozva szembetűnik, hogy legtöbb esetben a gyógyszerészi oklevél megszerzésétől számítva a debreceni doktorátus megszerzéséig több év telt el. Ennek az a magyarázata, hogy időközben kivétel nélkül vagy gyógyszerértárban, vagy valamelyik intézetben dolgoztak. A szükséges tudnivalókat tehát munka mellett, igen nagy akaraterővel és nagyon sok szabad időről való lemondás árán sajátították el, végeztek a vizsgálatokat és kísérleteket, vagy dolgozták ki a leírt vizsgálati módszert, miáltal magasabb fokú képesítést nyertek. A táblázatokból megállapítható továbbá az is, hogy Debrecenben a hatvan évvel ezelőtt nyújtott lehetőséggel csak tizenhat gyógyszerész élt, szerzett doktorátust a különböző egyetemeken.

Összeállítás a Debrecenben bölcsész- és orvosi biológiai doktorátust szerzett gyógyszerészek értekezéseiről

Sor-szám	Az értekezés címe	Fő tárgy	Intézet és vezető professzora
3.	I. A bizmut mikrotérfogatos meghatározása gyógyszerkészítményekben II. A veronál kvantitatív meghatározása vizeletben	Kémia	Orvosi-vegytani Bodnár János
4.	Adatok a morfin és oxidimorfin analitikai ismeretéhez Keletkezik-e a szervezetben morfinból oxidimorfin	Kémia	Orvosi-vegytani Bodnár János
5.	Brómmeghatározó mikromódszerek összehasonlító vizsgálata	Kémia	Orvosi-vegytani Bodnár János
7.	I. A szublimát értékmeghatározása II. Magyar és külföldi cigarettadohányok össznitrogén-, ammónia- és fehérjetartalmának összehasonlító vizsgálata	Kémia	Orvosi-vegytani Bodnár János
9.	Nikotinvizsgálatok a dohányzás biokémiájának köréből	Kémia	Orvosi-vegytani Bodnár János
6.	A magyar dohány ökológiai igényeinek vizsgálata	Növénytan	Növénytani Soó Rezső
8.	Hivatalos gyógynövényeink hazai elterjedése	Növénytan	Növénytani Soó Rezső
12.	Morfinszármazékok fájdalomcsillapító hatásának vizsgálata	Gyógyszertan	Gyógyszertani Vályi-Nagy Tibor
13.	Növényvédő szerek környezetegészségügyi vizsgálatai	Közegészségtan	Közegészségtani Mórik József

Összefoglalás

A szerző megállapította, hogy hatvan év alatt tizenhat gyógyszerész szerzett doktori címet Debrecenben. Táblázatban sorolja fel neveiket és adataikat, valamint a bölcsész- (természettudományi) és orvosi biológiai doktori értekezéseik címét, fő tárgyát és a vezető professzor nevét.

Irodalom

1. *Mitrovics Gy.*: Debreceni Képes Kalendárium, 13, 37 (1913).
2. *S. Szabó J.*: A Debreceni Református Kollégium tanárai és kiválóbb növendékei 1549—1925. Debrecen (1926).
3. P. 1414—73—1/1951. IX. főo. VKM. számú leirat.
4. *Egészségügyi Közlöny* 12, 171 (1962).
5. Debreceni Tudományegyetemen felavatott doktorok törzskönyve I. és II. kötet.
6. Debreceni Orvostudományi Egyetem, orvosi biológiai doktorok nyilvántartása.

7. A Debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karához benyújtott pályamunkák, tanári szakdolgozatok és doktori értekezések bibliográfiája, 1914—1950. Egyetemi Könyvtár, Debrecen (1951).
8. Debreceni Tudományegyetem, bölcsészeti doktori szigorlatok jegyzőkönyve I—III. kötet.
9. Horváth J.: Magy. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 10, 81 (1934).

П. В а р г а : *Фармацевты получившие докторское звание в Дебреценском Университете*

Автором установлено, что за 60 лет 16 фармацевтов приобрели докторское звание в г. Дебрецен. I. таблица содержит их фамилии и другие данные, а II. таблица названия, основной предмет докторских диссертаций написанных в области естественных наук или медицинской биологии и фамилии профессоров-руководителей.

P. V a r g a : *Pharmacists graduated from the University of Debrecen*

During the last 60 years 16 pharmacists obtained doctor degree from the Debrecen University.

Names and particulars of pharmacy doctors are given in Table I, while Table II enumerates subjects of dissertations compiled by graduated of the liberal Arts (natural sciences) and of medicine, as well as the names of professors managing the subject of dissertation.

P. V a r g a : *Apotheker die an der Universität Debrecen promovierten*

Im Laufe von 60 Jahren haben 16 Apotheker ihren Doktorgrad an der Universität Debrecen erworben. Tabelle I. beinhaltet ihre Namen und sonstige Angaben, während Tabelle II. die Thesen, Hauptgegenstände und Professoren der Doktoren der Philosophie (Naturwissenschaften) und der Medizin angibt.

(Szerző címe: 4028 Debrecen, Izsó utca 11.)